

פרשת בשלה

ולא בפתח שאז תהיה ואו המהפכת מעתיד לעבר.

- **"וְכַכֵּים הֵם בְּאַרְץ סֹגֵר עֲלֵיהֶם הַמִּזְבֵּחַ"** (יד,ג) - הבית בשורוק תחת חולם, כמו "לא תַעֲבֹרְךָ מִזֶּה" (רות ב,ח) [ראבי"ע]. והכף רפה כמו שין של "חמשים" דלעיל. והיה ראוי להיות בחולם, כמו "כְּכִימִים" (שמות יט,יא) [ראבי"ע בפירוש הקצר].
- **"וְאִכְכְּדָה בְּפִרְעָה"** - כאן וכן בפסוקים י"ז וי"ח, הבית שבראש המילה דגושה אע"פ שהיא לאחר אהו"י כמו בפסוק **"בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ"** (דברים ו,ז). כיוון שבראשו שני אותיות מבג"ד כפ"ת שהם מאותו מוצא, הלא המה בית ופה שהם מהשפתיים.
- **"וַיֵּאָסֶר"** (יד,ו) - האלף נחה בשוא לבדו, בלא מאריך ביוד. **"אֶת־רַכְבּוֹ"** - הבית דגושה, אבל **"רַכְבּוֹ"** בבית רפה בכ"מ.
- **"מִהֲזֹאת עֲשִׂיתָ לָנוּ לְהוֹצִיאֵנוּ מִמִּצְרַיִם"** (יד,יא) - האלף בקמץ לא בצירי כדוגמת **"וַיִּוְצִיאֵנוּ ה' מִמִּצְרַיִם"** (דברים ו,כא)
- **"כִּי אֲשֶׁר רֵאִיתֶם"** (יד,יג) - ולא "כאשר". **"אֶת־מִצְרַיִם הַיּוֹם"** - מה שראיתם אותם אינו אלף "היום". רש"י. וכן מורים הטעמים המפסיקים בין "מצרים" ל"היום".
- **"דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וַיִּסְעוּ"** (יד,טו) - הוא בשוא שהוא לשון עתיד והוא ואו החיבור, ואין לאמרה בפתח שאז הייתה ואו המהפכת את הזמן לעבר.
- **"וַיֵּשְׁבוּ הַבָּיִת וַיִּכְסּוּ אֶת־הַרְכָּב וְאֶת־הַפָּרָשִׁים לְכָל זֵוִיל פִּרְעָה הַבָּאִים אֲזֹרִיהֶם בָּיִם"** (יד,כח) - כן דרך המקראות לכתוב למד יתירה, כמו **"לְכָל־כְּלָיו תַעֲשֶׂה נְזוּשֶׁת"** (כז,ג) וכן **"לְכָל כְּלֵי הַמִּשְׁכָּן בְּכָל עֲבַדְתּוֹ ... נְזוּשֶׁת"** (שם יט), **"וַיִּתְּרֵם וּבִיתֵיהֶם לְכָל־כְּלֵיהֶם"** (במדבר ד,לב) ואינה אלף תקון לשון [רש"י].²³

- **"וְלֹא־נָזַזוּם אֲלֵהֶם"** (יג,יז) - פירוש לא נהגם [רש"י]. שהמס של "נחס" הוא כנוי (נחה אותם), ולא למד הפועל. והוא מענין "הנהגה", ולא מלשון "מנוחה" ולא מענין "נחמה" [שפתי-חכמים] כמו **"וַיִּזְזוּם ה' כִּי־עָשָׂה אֶת־הָאָדָם בְּאַרְץ"** (בראשית ו,ו), עיין שני פרושים ברש"י.²¹
- **"וַיִּסֹּב" (יג,יח) - מלרע. "וּזְזוּמֵימ עֲלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאַרְץ מִצְרַיִם"** - השין של "וחמשים" רפה שהקובץ שלפניו בא במקום שורוק, ודינו כתנועה גדולה. וכתב רבינו בחיי "וחמשים" כתיב חסר ואו ללמדך שהתורה שנתנה לחמשים יום היתה תכלית מה שעלו בני ישראל מארץ מצרים, ועוד יש בו רמז לחמשים פעמים שזכרה יציאת מצרים בתורה עכ"ל. וע"ע בבעל הטורים.
- **"וַיִּזְזוּ בְּאֵתֶם בְּקִצָּה הַמִּזְבֵּחַ"** (יג,כ) - כאן הוא ללא "אשר" ובפרשת מסעי **"וַיִּזְזוּ בְּאֵתֶם אֲשֶׁר בְּקִצָּה הַמִּזְבֵּחַ"** (במדבר לג,ו).
- **"וְהָהֵלֶךְ לְפָנֵיהֶם יוֹמָם בְּעִמּוּד עֵנָן לְנִזְזוֹתָם הַדֶּרֶךְ"** (יג,כא) - נקוד צפתח שהוא כמו להנחותם. עיין ברש"י.
- **"לֹא־יָמִישׁ עִמּוּד הָעֵנָן יוֹמָם"** (יג,כב) - הקצ"ה לא ימיש את עמוד הענן [רש"י]. כי "ימיש" הוא מצניין הפעיל, שאם לא כן היה לו לינקד ימוש, בחולם²² ואו [שפתי-חכמים].
- **"וַיֵּשְׁבוּ"** (יד,ב) - הפסקה - **"וַיִּזְזוּ"** - הפסקה קלה - **"לְפָנֵי"** - הפסקה קלה - **"פִּי הַזֹּזִירֶת"** - הפא דגושה. יש לשים לב שאת ואו החיבור יש לבטא בשוא

²¹ נחמה היתה לפניו שזכרו בתחוננים, שאלו היה מן העליונים היה ממרידן ... דבר אחר וינחס, נהפכה מחשבתו של מקום ממדת רחמים למדת הדיו, עלה במחשבתו לפניו מה לעשות באלים שעה בארץ, וכן כל לשון ניחוס שזמקרא לשון נמלך מה לעשות "ובן אדם וינחס" (במדבר כג,יט), "ועל עבדיו ינחס" (דברים לב,לו), "וינחס ה' על הרעה" (שמות לב,ד), "נחמתי כי המלכתי" (שמואל א טו,יא), כולם לשון מחשבה אחרת הם.

²² אולי צ"ל שורוק.

²³ ועיין במאמר בפרשת תרומה על חשיבות אות אחת בתורה.

הערות על שירת הים

- **"וַיִּירָאוּ הָעַם אֶת ה' "** (יד, לא) - יש לעמוד ביווד ולהניע את השוא בריש שאם לא כן משנה את המשמעות מלשון יראה ופחד ללשון ראייה.
- **"אֲשִׁירָה לָהּ כִּי־גָאָה גָּאָה"** (טו, א) - הגימל השניה דגושה דגש קל על פי המסורת²⁴, אבל הראשונה רפה²⁵ כדינה. וכן יש לומר בפסוק **"וַתַּעַן לָהֶם מֵרִים וכו'"** (טו, כא).
- **"עָזִי וּזְמוּרָתִי"** (טו, ב) - העין בקמץ חטוף, לא בקבוץ, ועיין רש"י כאן.
- **"וּבְמִבְזֹר שִׁלְשִׁי טַבְּעוּ"** (טו, ד) - הבית דגושה דגש כבד לכן השוא בה הוא נע.
- **"יִרְדּוּ בַּמַּצּוֹלֹת כְּמו־אֲבָן"** (טו, ה) - הצדי בחולם וכן מה שכתוב **"יִרְדּוּ בַּמַּצּוֹלֹת כְּמו־ אֲבָן בְּמִים עֲזִים"** (נחמיה ט, יא) אבל **"וַתִּשְׁלַיֵךְ בַּמַּצּוֹלֹת יָם"** (מיכה ז, יט) הצדי בקבוץ, מפני שהוא בסמיכות.
- **"נִצְבּוּ כְּמו־נֹר זֹלִים"** (טו, ח) - הצדי דגושה והשוא נע.
- **"צָלְלוּ"** (טו, י) - לרוב הספרדים הלמד הראשונה בשוא לבדו והוא נע, ויש המנקדים בחטף-פתח ומ"מ אין לעמוד בלמד הראשונה. **"כַּעֲפֹרֶת"** - הכף בפתח לא בשוא, ויש להפסיק הפסק של זקף קטן. **"בְּמִים"** - יפסיק מעט ואח"כ יאמר **"אֲדִירִים"**²⁶. במילת **"אֲדִירִים"** הדלת בדגש כבד.

- **"מִי־כְמוֹכָה"** (טו, יא) - הכף שבראש התיבה רפה. **"בְּאֲלֵם"** - הבית בדגש כבד²⁷ לפי המסורת, ויש להפסיק מעט לפני שיאמר **"ה' "**. **"מִי כְּמוֹכָה"** - ע"פ המסורת הכף דגושה בדגש-קל. **"נֶאֱדָר בַּקֹּדֶשׁ"** - האלף בשוא נח לבדו ולא בחטף-סגול. **"נֹרָא תַּהֲלֹת, עֲשֵׂה־"** - מלעיל (נסוג אחור) **"כָּלֵא"** - הפא רפה.
- **"עַם־זו גָּאֹלֹת"** (טו, יג) - הגימל דגושה בדגש קל, ע"פ המסורת²⁸ ונתנו²⁹ טעם כדי שלא ישמע לשון גאול, טינוף וטומאה אבל בשאר פסוקים שלשון גאולה באה בגימל רפויה ע"פ המסורת אין לנו להדגיש הגימל מאיזה טעם שלא יהיה.
- **"שִׁמְעוּ עַמִּים יִרְגְּזוּן"** (טו, יד) - מלרע.
- **"יִדְבּוּ"** (טו, טז) - הדלת דגושה בדגש כבד והשוא נע. **"כֹּאבָן"** - הכף דגושה בדגש קל ונותנים טעם לדבר כדי שלא ישמע ידמוך אבן ח"ו.
- **"מִקֶּדֶשׁ ה' כּוֹנְנוּ יִדִּיךְ"** (טו, יז) - הקוף בדגש לתפארת הקריאה והשוא נע. מילת מקדש הטעם עליו זקף גדול להפרידו מתיבת הַסֵּס שֶׁל אַחֲרָיו. עיין רש"י.

סקי"ז בשם הפמ"ג ובבאה"ט שם סק"ו וכן בכה"ח שם אות ט"ל בשם סו"ב ושי"צ, ומסייעים הספורנו ומדרש אחד. ולכאורה מסייע להם הטעמת הטרחא במילת במים שהוא טעם מפסיק. מ"מ רוב ככל המפרשים על התורה לא כתבו כן אלא שאדירים קאי על המים, ולפיהם מוצדקת ההפסקה במילת כעופרת המוטעמת בזקף קטן, שאז "מים אדירים" באים יחדיו.

ולעני"ד לא בא הבא"ח (או ליתר דיוק הגמרא במנחות) ודעמיה לאמר שלא יפסיק במילת כעופרת שהרי יש בה טעם זקף קטן ואדרבה הוא טעם מפסיק חזק יותר מן הטרחא במקצת, אלא בא לאמר שיפסיק גם במילת במים, ובהפסקה של הטרחא נרויח גם את רמז ודרש הגמרא במנחות שהרי יכלה התורה לכתוב במים אדירים ביחד בטעם מחבר או לכתוב מים כבירים או מים עזים (עיין תורה תמימה). ולפי"ז לא התכוון הבא"ח שנכוון פשט זה בשירת הים. ואיך שלא יהיה ברור שצריך להפסיק גם במילת "במים" שכן היא מסורת הטעמים. וע"ע באורך מ"ש הרב יוסף פרץ בירחון אור-תורה שנה תשנ"ו אות צ"ט וכן מ"ש הרב הנאמ"ן שליט"א בהערות והארות על ספר הבא"ח בהוצאת מכון הרב מצל"ח.

²⁷ לפי הרד"ק הוא מדין אתי מרחיק (אפשר שהמעמיד בבית של "באלים" עושה את המילה כאילו היא מלעיל כדי להכליל בדין אתי מרחיק).

²⁸ כך מוסיף המנחת-שי מסורה לבן-אשר בנוסף על הי"ח דלעיל.

²⁹ שלמי צבור בדיני תפילה-נוסחאות בזמירות - אות כ"א.

²⁴ נמנה עם י"ח דבר במסורה גדולה דניאל ה, יא הדגושים לאחר יהו"א בלא מבטל שלא כמשפט הדקדוק. והביאו הרב המגיה הגאון רבי אברהם האיין זלתי"ה בספר שלמי ציבור (הפניה להלן) ומובא בשכהני"ג הבי"י סי' נ"א אות י"ב בשם ס' מטה משה דיני בהכ"נ סימן נ"ז. ואע"פ שהבא"ח ש"ר פי ויגש אות י"ד כללו יחד עם הדגשת הגימל של "עם זו גאלת" - "כנוכר בשלמי צבור" אין כוונתו שהטעם של לשון גאול כמו לחם מגואל עולה על "כי-גאה גאה" אלא רק על "עם זו גאלת". ופשוט.

²⁵ כמ"ש המ"ש בשם המסורת שהוא שייך לזוגות המילים שאחד מהם רפה והשני דגש. ואע"פ שיש לקבל את המסורה ללא טעם, מובא במדרש שוחר טוב טעם לכך לפי שתחילה היו משבחין בשפה רפה (לכן הגימל הראשונה רפה) ולבסוף שבחו מקירות לבם בפה מלא (לכן הגימל השניה דגושה).

²⁶ דתיבת אדירים קאי על המצריים כ"כ הבא"ח ש"ר פי ויגש אות י"ד ונראה שמקורו בגמרא במנחות נ"ג ע"א: מאדירים אלו המצרים דכתיב צללו כעופרת במים אדירים. וכן הובאו הדברים בקצרה במ"ב נ"א

שירת הים, מי שאומר אותה בכל יום
בשמחה רבה ובדקדוק תיבות ובטעמים
ומכוון כאילו הוא בעצמו יוצא ממצרים
ועובר הים והקב"ה מצילו, מוחלים לו
עונותיו.³⁰

- "על-מושה לאמר" (טו,כד) - הלמד דגושה דגש כבד.
- "את-תלונת" (טז,יב) - הנון בדגש למרות שהוא אחרי שורוק שהוא תנועה גדולה.
- "איש לפי אכלו" (טז,טז) - וכן בפסוק י"ח "איש לפי-אכלו" בלמד, אבל בפסוק כ"א "איש כפי אכלו" בקף.
- "ולא העדיף" (טז,יח) - העין בשוא נח לא בחטף-סגול. "המרבזה" - טעם מפסיק, ואח"כ יאמר "והמבועיט לא הזסיר" שאם לא כן יהיה במשמע שגם הממעיט לא העדיף.
- "ואת כל-העדף" (טז,כג) - מלרע.
- "לפניך שם" (יז,ו) - השין בדגש כבד מדין אתי מרחיק. "והקית" - מלעיל.
- "וצא הלוןם בעמלק מוזר אנכי נצב" (יז,ט) - אמנם נמנה בין הפסוקים שאין בהם הכרע אם מילת "מוזר" נמשכת לפניו או לאחריה, אבל כבר כתבו הראשונים שע"פ המסורת שבידינו יש להם הכרע לפי פיסוק הטעמים, ונמשכת לאחריה מחר אנכי וכו'.³¹

³⁰ הרחיד"א בצפורן שמיר סי' ב' אות כ"ד בשם המדרש.

³¹ ועיין מאמר בפרשת ויגש על מקראות שאין להם הכרע.